

Вовк О.М.

*к.е.н., доцент, доцент кафедри економіки повітряного транспорту,
Національний авіаційний університет*

Vovk Olha

National Aviation University

Ковальчук А.М.

*старший викладач кафедри економіки повітряного транспорту,
Національний авіаційний університет*

Kovalchuk Alyona

National Aviation University

Кривенко В.О.

*студентка,
Національний авіаційний університет*

Kryvenko Victoriia

National Aviation University

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТРАНСПОРТНИХ ПІДПРИЄМСТВ

CONCEPTUAL BASES OF ENSURING EFFICIENCY OF INVESTMENT ACTIVITY OF TRANSPORT COMPANIES

Анотація. У статті досліджено форми та джерела фінансування інвестиційної діяльності підприємств. Джерелами інвестиційних ресурсів є власні, залучені та позичені активи, до яких автори відносять не лише фінансові, але й усі види економічних ресурсів. Застосовуючи стратегічний підхід, автори запропонували таку послідовність забезпечення ефективності інвестиційної діяльності: визначення напрямів і цілей, пріоритетних інвестиційних проєктів; формування стратегічного портфеля інвестицій; обґрунтування форм і джерел залучення інвестиційних ресурсів; оцінювання вартості їх застосування. Під час реалізації інвестиційної діяльності транспортним підприємствам необхідно дотримуватися функцій моніторингу й контролю, а також адаптувати проєкти відповідно до змін середовища. Авторами описано особливості застосування концептуальних підходів до забезпечення ефективності інвестиційної діяльності на транспортних підприємствах.

Ключові слова: транспортне підприємство, інвестиційна діяльність, забезпечення ефективності, інвестиційні ресурси, підходи.

Постановка проблеми. Відповідно до сучасних викликів неотехнологічного оновлення, трансформації та систем управління, джерел фінансування, цілей розвитку транспортних підприємств активізація інвестиційної діяльності є одним з найважливіших напрямів стабільного нарощування прибутковості та конкурентоспроможності, адже ефективна робота транспортних підприємств є невід'ємною умовою функціонування всієї економіки в Україні, забезпечення розподілу капіталу та формування вартості продукції.

Для забезпечення ефективності інвестиційної діяльності транспортного підприємства необхідна налагоджена та впорядкована система управління, що здатна до адаптації та сприйняття інновацій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В сучасній літературі дослідженню шляхів забезпечення ефективності інвестиційної діяльності підприємства присвячено роботи багатьох науковців, найвідомішими з яких є Ф. Кларк, Дж. Кейнс, М. Міллер, І.О. Бланк, В.М. Гриньова, Т.В. Майорова, С.М. Пересада, М.І. Крупка [1–5] Методичні підходи й практичні рекомендації, які були запропоновані, описують сучасні концепції управління інвестиційною діяльністю підприємства, інструментарій розроблення та оцінювання інвестиційних стратегій.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Тенденції та умови господарської діяльності транспортних підприємств, технологічні особливості, специфіка надання й забезпечення прибутковості транспортних послуг, форми та джерела фінансування інвестиційної діяльності потребують уточнення сучасних концепцій управління інвестиційною діяльністю в контексті визначення відповідності тих чи інших положень викликам та особливостям розвитку транспорту.

Мета статті. Головною метою роботи є опис та формалізація концептуальних положень забезпечення ефективності інвестиційної діяльності транспортних підприємств.

Вклад основного матеріалу. Ефективність системи управління інвестиційною діяльністю транспортних підприємств буде досягатись за рахунок покращення організаційної, інформаційної, фінансової та кадрової забезпеченості, інноваційності інструментарію планування, контролю, моніторингу умов обґрунтування та реалізації інвестиційних стратегій.

Для врахування особливостей діяльності транспортного підприємства процес управління інвестиційною діяльністю має виконувати такі завдання:

1) узгодження інвестиційних потреб із техніко-технологічними запитами, станом ринку транспортних послуг того чи іншого виду та позицією підприємства на ньому, інноваційною спрямованістю розвитку підприємства;

2) підбір і використання ефективних інструментів оцінювання, прогнозування та проєктування транспортних потоків, відповідних шляхів ефективності реалізації інвестиційної діяльності;

3) стратегічна та поточна максимізація інвестиційного прибутку транспортного підприємства;

4) мінімізація інвестиційних ризиків, зокрема специфічних (наприклад, в авіації найжорсткіший контроль безпеки потребує додаткових інвестиційних витрат);

5) підтримання оптимального рівня ліквідності інвестицій підприємства;

6) підтримання стійкого фінансового стану підприємства в процесі здійснення інвестиційної діяльності.

Підвищення ефективності управління інвестиційною діяльністю необхідне для оптимізації реалізації інвестиційних проєктів на підприємстві, тобто для покращення всіх показників оцінювання інвестиційної діяльності. В.В. Левицький представив низку умов, від яких може залежати підвищення такої ефективності. Отже, ними є:

1) оптимальне поєднання централізації та децентралізації управління інвестиційною діяльністю;

2) науковість процесу організації аналітичного забезпечення управління інвестиційною діяльністю;

3) вироблення нових цілей та завдань щодо вдосконалення організації аналітичного забезпечення методичного апарату управління інвестиційною діяльністю;

4) безперервне вдосконалення управління інвестиційною діяльністю;

5) взаємодія та розумна регламентація;

6) постійність та незмінність аналітичного забезпечення й інформаційної достатності управління інвестиційною діяльністю;

7) відповідність характеру роботи потенційним можливостям та спроможностям виконавця;

8) безперервність підвищення кваліфікації менеджерів з управління інвестиційною діяльністю [6].

У процесі управління інвестиційною діяльністю потрібно мінімізувати вартість ресурсів, їхній склад та структуру, а також максимізувати результативність інвестиційної діяльності з урахуванням усіх можливостей, ресурсів та умов їхнього використання [7].

Узагальнюючи, процес управління інвестиційною діяльністю транспортних підприємств можемо формалізувати в таких етапах (рис. 1):

1) визначення напрямів та цілей, пріоритетних інвестиційних проєктів;

2) формування стратегічного портфеля інвестицій, що передбачає оцінювання та порівняння проєктів, визначення їх економічної та соціальної ефективності;

3) обґрунтування форм та джерел залучення інвестиційних ресурсів, оцінювання вартості їх застосування;

4) моніторинг і контроль досягнення поставлених інвестиційних цілей на запроєктованому рівні ефективності;

5) адаптація проєктів відповідно до змін середовища.

Джерелами фінансування інвестиційної діяльності підприємств можуть бути власні кошти, залучені кошти, позикові кошти. Концептуально авторами розподіляються відмінності між внутрішніми та зовнішніми, власними й залученими (позиченими) джерелами фінансування (рис. 2). При цьому необхідно зазначити, що не лише фінансові активи можуть виступати в ролі інвестиційно формуючих ресурсів [8]. Так, персонал та інформаційний простір формують мотиваційні запити інноваційного розвитку та є джерелами інтелектуального інвестиційного капіталу підприємства. Транспортна інфраструктура є, з одного боку, основним об'єктом інвестування в технологічне оновлення, а з іншого боку, матеріальною гарантією для залучення кредитних коштів. Інформація та інші нематеріальні активи є джерелами інноваційних стратегій транспортного підприємства, засобами формування інвестиційної привабливості та конкурентоспроможності. На транспортних підприємствах основними формами фінансування інвестицій є державне, комунальне, приватне та концесійне залучення активів.

За фінансового забезпечення інвестиційної діяльності найчастіше транспортні підприємства як джерела фінансування можуть використовувати прибуток та амортизаційні відрахування.

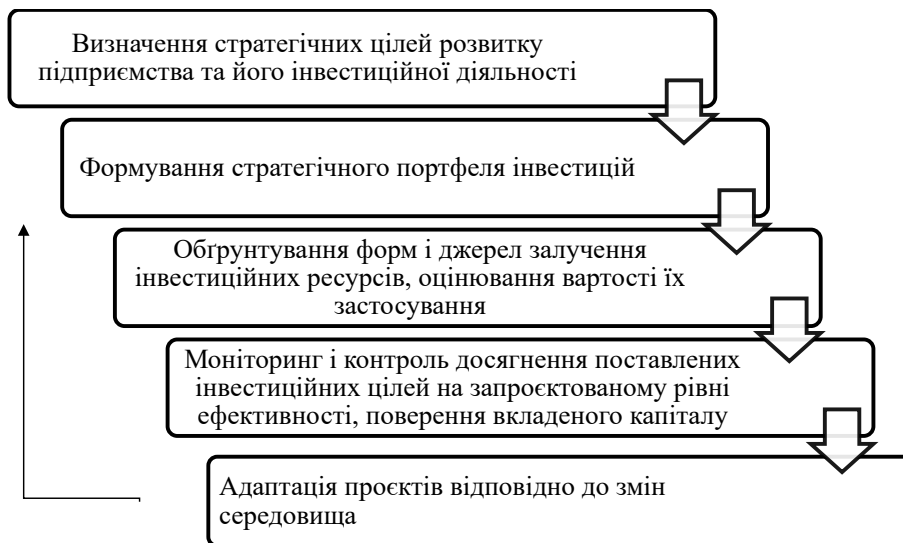

Рис. 1. Етапи управління інвестиційною діяльністю транспортного підприємства

Джерело: розроблено авторами

ДЖЕРЕЛА ІНВЕСТИЦІЙНИХ РЕСУРСІВ				
ВНУТРІШНІ		ЗОВНІШНІ		
ВЛАСНІ	<ul style="list-style-type: none"> – Статутний капітал; – резерви, накопичені підприємством: <ol style="list-style-type: none"> 1) накопичена амортизація; 2) резервні фонди; – мобілізація резервів (зокрема, поточний прибуток, надходження від реалізації нематеріальних активів, фінансових інвестицій, оборотних та необоротних засобів); – доходи, отримані від фінансових інвестицій (дивіденди та відсотки). 	<ul style="list-style-type: none"> – Емісія акцій: <ol style="list-style-type: none"> 1) відкрита підписка простих акцій; 2) закрита підписка простих акцій; 3) привілейовані акції; 4) венчурне фінансування; 5) портфельні інвестиції; – прями інвестиції (без цінних паперів): <ol style="list-style-type: none"> 1) додаткові внески власників у Статутний фонд; 2) створення спільного підприємства; – благодійні пожертвування та безоплатна фінансова допомога; – державні субсидії. 		ВЛАСНІ
		ПОЗИКОВІ	<ul style="list-style-type: none"> – Внутрішня кредиторська заборгованість (рахунок до нарахування); – нерозподілений прибуток. 	
	<ul style="list-style-type: none"> – Середньо- і довгостроковий банківський кредит закордонних і вітчизняних банків; – облігаційний займ; – фінансовий лізинг; – цільовий державний кредит; – довгострокові цільові міжнародні гранди під конкретні інфраструктурні проекти, що формуються під окремі транспортні підприємства. 		довгострокові	
ВНУТРІШНІ		ЗОВНІШНІ		

Рис. 2. Джерела фінансування інвестиційної діяльності транспортних підприємств

Джерело: розроблено авторами

Для забезпечення ефективності інвестиційної діяльності транспортних підприємств застосовуються функціональний, вартісний, процесний, системний, структурний та проектний підходи (табл. 1). Технічний стан та зношеність транспортної інфраструктури вимагають застосування функціонального підходу до управління інвестиціями. Вартісний підхід застосовується до інвестицій у нарощування капіталу та збільшення ефективності фінансової системи підприємств. Процесний та структурний підходи використовуються під час проектування стратегічних цілей інноваційно-інвестиційного розвитку, побудови структури корпоративного управління транспортним під-

приємством. Проектний підхід до забезпечення ефективності інвестицій використовується під час реалізації поточних проектів та прогнозування окремих змін у напрямках інвестування.

Процес управління інвестиційною діяльністю є складовою частиною загальної системи управління на підприємстві, тому її взаємозв'язок і координація з іншими підсистемами є необхідними. Як правило, найчастіше на вітчизняних підприємствах застосовують функціональний підхід. За такого підходу всі структурні підрозділи мають взаємозв'язки, які формують функціональні напрями. Проте цей підхід не дає змогу швидко реагувати на зміни в зовнішньому середовищі, що призводить

Підходи до забезпечення ефективності інвестиційної діяльності підприємства

Управлінські підходи	Прояв	Особливості застосування на транспортних підприємствах
Функціональний	Підприємство – це механізм, що виконує певний перелік функцій, які розподілені між окремими підрозділами та співробітниками.	Найчастіше застосовується для технологічного оновлення інфраструктури та транспортних засобів.
Процесний	Досягнення запланованого ефекту за рахунок залучення інвестицій є процесом.	Використовується для оновлення організаційної структури, впровадження управлінських інновацій.
Вартісний	Управлінський вплив має бути спрямований на збільшення вартості вкладених коштів.	Інвестування здійснюється в інтелектуальний капітал та персонал. Управління ринковою вартістю капіталу присутнє переважно у залізничному, авіаційному та газотранспортному секторах.
Структурний	Встановлення співвідношення значущості факторів, методів, принципів та інструментів у досягненні поставлених цілей.	Застосовується під час проєктування напрямів розвитку й перебудови архітеконики транспортного підприємства.
Проєктний	Формування гнучкої організаційної структури управління, що здатна своєчасно реагувати на зміни.	Застосовується під час капітального будівництва (поточного оновлення) техніко-технологічної бази, впровадження інформаційних систем, оптимізації транспортних потоків.

до відсутності гнучкості та адаптивності інвестиційної діяльності підприємства, що в підсумку стає причиною неефективності інвестицій.

Процесний підхід передбачає розроблення планів, прогнозів реалізації інвестиційних проєктів, оцінювання ефективності, формування горизонтальної організаційної структури відповідно до набору процесів, які притаманні конкретному підприємству чи інвестиційному проєкту.

Перевагами вартісного підходу до управління інвестиційною діяльністю є відповідність інтересам власників та максимізація вартості компанії. За такого підходу разом з інвестиційними якостями капіталу розглядається невизначеність майбутніх ресурсів та додаткових можливостей. В інвестиційній діяльності транспортного підприємства важливим є процес управління інвестиційними ресурсами, які формують і вартість майбутнього проєкту, і новостворену вартість транспортного підприємства.

Висновки і пропозиції. Від уміння інвестувати та здійснювати управління інвестиційною діяльністю залежить подальший розвиток підприємства, тому проблема здійснення інвестиційної діяльності є однією з найактуальніших не лише в транспортній галузі. Отже, забезпечення ефективності інвестиційної діяльності дає змогу покращити основні показники діяльності транспортного підприємства та його конкурентний статус на ринку послуг. Саме тому головною інвестиційною метою підприємства є раціональне використання наявних інвестиційних ресурсів та забезпечення реалізації стратегічної мети інвестиційного розвитку підприємства, адже ефективність інвестиційної діяльності транспортних підприємств відображає темпи техніко-технологічного оновлення, розвитку професійних компетенцій персоналу та впровадження цифрових інновацій.

Література:

- Francis J.C. *Management of Investment*. 2nd ed. New-York : McGraw-Hill, 1988.
- Keynes I.M. *General Theory of Employment, Interest and Money. Collected Writings of Jhm Maynad Keynes*, vol. VII. London : Macmillan, 1973.

- Blank I.A. *Основи інвестиційного менеджменту*. Київ : Ніка-Центр, 2001. 672 с.
- Гриньова В.М. *Інвестування*. Київ : Знання, 2008. 456 с.
- Майорова Т.В. *Інвестиційна діяльність*. Київ : Центр учбової літератури, 2009. 472 с.
- Levytskyi V.V. The optimization of system financial management of enterprise based on the analysis of investments in its marketing activities. *Економічний часопис CHU імені Лесі Українки*. 2019. № 2(18). С. 101–107.
- Вовк О.М. Формування системи управління інвестиційними ресурсами авіаційно-ремонтних підприємств. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2017. № 28. С. 217–219.
- Щелкунов В.І., Вовк О.М. Формалізація методичного забезпечення управління інвестиційними ресурсами підприємства. *Проблеми підвищення ефективності інфраструктури*. 2011. Вип. 31. С. 41–48.

References:

- Francis, Jack Clark. *Management of Investment*. 2nd ed. New-York : McGraw-Hill, 1988.
- Keynes I.M. *General Theory of Employment, Interest and Money. Collected Writings of Jhm Maynad Keynes*, vol. VII, London : Macmillan, 1973.
- Blank I.A. (2001) *Osnovy investycijnogho menedzhmentu* [Fundamentals of Investment Management]. Kyiv : Nika-Center Edition. (in Ukrainian)
- Ghrynjova V.M. (2008) *Investuvannja* [Investment]. Kyiv : Knowledge Publishing House. (in Ukrainian)
- Majorova T.V. (2009) *Investycijna dijalnijnstj* [Investment activity]. Kyiv : Knowledge Publishing House. (in Ukrainian)
- Levyckyj V.V. (2019) The optimization of system financial management of enterprise based on the analysis of investments in its marketing activities. *Ekonomicznyj chasopys SNU imeni Lesi Ukrajinjky*, no. 2(18), pp. 101–107. (in Ukrainian)
- Vovk O.M. (2017) Formuvannja systemy upravlinnja investycijnymy resursamy aviacijno-remontnykh pidpryjemstv [Formation of the system of management of investment resources of aviation-repair enterprises]. *Bulletin of Economics of Transport and Industry*, no. 28, 2017, pp. 217–219. (in Ukrainian)
- Shhelkunov V.I. and Vovk O.M. (2011) Formalizacija metodychnogho zabezpechennja upravlinnja investycijnymy resursamy pidpryjemstva [Formation of the system of management of investment resources of aviation-repair enterprises]. *Problems of improving the efficiency of infrastructure*, vol. 31, pp. 41–48. (in Ukrainian)

Аннотация. В статье исследованы формы и источники финансирования инвестиционной деятельности предприятий. Источниками инвестиционных ресурсов являются собственные, привлеченные и заемные активы, к которым авторы относят не только финансовые, но и все виды экономических ресурсов. Применяя стратегический подход, авторы предложили такую последовательность обеспечения эффективности инвестиционной деятельности: определение направлений и целей, приоритетных инвестиционных проектов; формирование стратегического портфеля инвестиций; обоснование форм и источников привлечения инвестиционных ресурсов; оценивание стоимости их применения. При реализации инвестиционной деятельности транспортным предприятиям необходимо соблюдать функции мониторинга и контроля, а также адаптировать проекты в соответствии с изменениями среды. Авторами описаны особенности применения концептуальных подходов к обеспечению эффективности инвестиционной деятельности на транспортных предприятиях.

Ключевые слова: транспортное предприятие, инвестиционная деятельность, обеспечение эффективности, инвестиционные ресурсы, подходы.

Summary. The article explores the forms and sources of financing investment activities of enterprises. At transport enterprises, the main forms of investment financing are state, municipal, private and concession rising of assets. Sources of investment resources are own, attracted and borrowed assets. The authors identify to investment resources not only financial, but also all types of economic resources. For example, personnel and information space form the motivational demands of innovative development and is a source of intellectual investment capital of an enterprise. Transport infrastructure is the main object of investment in technological updating and a material guarantee for attracting credit resources. Using a strategic approach, the authors proposed a sequence of ensuring the effectiveness of investment activity. The first step is to identify areas and goals, priority investment projects. The second stage is the formation of a strategic investment portfolio, evaluation and comparison of projects, determining their economic and social effectiveness. The next stage provides a justification of the forms and sources of attracting investment resources and an assessment of the cost of their application. The implementation of investment activities by transport enterprises requires observing the monitoring and control functions. Transport companies need to adapt their projects to the changing environment. To ensure the efficiency of investment activities of transport enterprises, the following approaches are used: functional, cost, process, system, structural and design. The technical condition and depreciation of the transport infrastructure require a functional approach to investment management. The cost approach is applied to investments in building capital and increasing the efficiency of the financial system of enterprises. The process and structural approaches are used in the design of strategic goals of innovation and investment development, in the construction of a corporate structure for transport company management. A project approach to ensuring investment efficiency is used to implement ongoing projects and forecast individual changes in investment areas. The investment activity of transport enterprises reflects the pace of technological and technological renewal, the development of professional competencies of personnel and the introduction of digital innovations.

Keywords: transport company, investment activity, ensuring efficiency, investment resources, approaches.